

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilain

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Kopiosto ry kannattaa avoimuusrekisterin perustamista. Päätöksenteon avoimuus ja läpinäkyvyys ovat Suomessa tärkeitä toimivan demokratian elementtejä, ja ne ovat omiaan vahvistamaan kansalaisten luottamusta sekä poistamaan ennakkoluuloja poliittista järjestelmää kohtaan. Laadukasta lainsäädäntöä syntyy moniäänisten ja -arvoisten prosessien kautta. Lobbarit tuovat valmistelijoille sekä päättäjille lainvalmistelun ja -päätöksenteon tueksi tietoa ja oman alansa asiantuntemusta. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on tärkeä keino varmistaa, että lainvalmistelun ja päätöksenteon pohjana on riittävä tietoa ja ymmärrystä kansalaisten sekä eri intressitahojen tarpeista ja toiveista sääntelyn kohteena olevasta asiasta. Yhteiskunnallista vaikuttamista pidetään joskus salamyhkäisenä vaikuttamisen keinona, eikä niinkään sidosryhmien kuulemisena ja osallistumisena. Lobbaustoiminta on olennainen osa poliittista järjestelmää, minkä vuoksi on tärkeää, että se on avointa ja ymmärrettävää. Avoimuusrekisteri ja sitä koskeva lakiluonnos tukevat edellä mainittuja tavoitteita.

Kopioston näkemyksen mukaan luonnostellun avoimuusrekisterilain soveltamisala tulisi aluksi ulottaa ainoastaan eduskuntaan ja ministeriöihin. Oikeusministeriön julkaiseman ”Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla” -tutkimuksen mukaan merkittävimpiä lobbauksen kohteita ovat ministerit ja ministeriöiden keskeisimmät viranhaltijat. Eniten ja useimmin lobbausta kohtaavat kansanedustajat ja ministerit. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että valtion virastot eivät samalla tavoin näyttäyty merkittävänä lobbauksen kohteena. Nyt ei ole tarvetta ylisääntelylle.

Avoimuusrekisterilakia voidaan myöhemmin täydentää soveltamisalan osalta, mikäli kävisi selväksi, että soveltamisala olisi jäänyt kapea-alaiseksi.

Mietintö on hyvä pohja avoimuusrekisterin lainvalmistelun viimeistelytyölle. Kopiosto katsoo kuitenkin, että sääntelyä ei tule ulottaa kaikkeen mahdolliseen vuoropuheluun päättäjien ja intressitahojen välillä. Lakiesitysluonnosta tulee lausuntopalautteen jälkeen tarkentaa esimerkiksi yksityiskohtaisten perustelujen osalta siten, että lobbareiden toimintailmoitukseen kirjattavien tapahtumien tulee liittyä yksinomaan lainsäädännön valmisteluun tai budjettivallan käyttöön.

OECD:n ja Euroopan neuvoston suositusten mukaan avoimuusrekisterin sisältämien tietojen avulla pitäisi pystyä tekemään julkiseksi niin kutsuttu lainsäädännöllinen jalanjälki, eli tieto siitä, mitkä tahot ovat pyrkineet vaikuttamaan mihinkin päätökseen tai lakialoitteeseen ja miten. Luonnos hallituksen esitykseksi vaikuttaisi toteuttavan hyvin po. suosituksen tavoitteen.

Tärkeää on myös huomioida, keitä avoimuusrekisteri palvelee. Päätöksentekoa ja valmistelua valvoo usein erityisesti media. Rekisteriä luotaessa on huomioitava riittävästi, että rekisterin tulee palvella myös mediaa ja journalisteja. Onkin tärkeää, että tietoa rekisteröidään ja voidaan hakea rekisteristä niin lobbarin kuin myös lobbauksen kohteiden perusteella. Päättäjien tapaamislistat ovat yhtä tärkeitä kuin lobbareiden toiminnasta kerättävät tiedot.

Lobbareiden kaksi kertaa vuodessa antaman toimintailmoituksen ei tule aiheuttaa liiallista hallinnollista, kustannuksia aiheuttavaa taakkaa. Lakiluonnokseen sisältyvä ehdotus neuvottelukunnasta ja sen roolista on tärkeä muun muassa hallinnollisen taakan kohtuullisena pitämisen kannalta. Kopiosto katsoo, että neuvottelukunta olisi nimitettävä ja sen olisi myös aloitettava toimintansa jo ennen avoimuusrekisterilain voimaantuloa. Ajoissa annetut neuvottelukunnan selkeät ohjeet ja mahdolliset suositukset voisivat hälventää niitä huolia, joita hallinnollisen taakan kertymiseen saattaa ennen lain voimaantuloa kohdistua.

Avoimuusrekisterin toimivuuden kannalta on tärkeää, että lainvalmistelussa kuullaan myös sääntelyn kohteena olevia lobbareita. Näin on tapahtunut ja Kopiosto haluaakin kiittää avoimuusrekisterilainsäädännön valmistelua riittävästä avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä.

Valtteri Niiranen

Toimitusjohtaja

Kopiosto ry

Niiranen Valteri
Kopioisto ry

Salmela Kirsi
Kopioisto ry